

Situația meșteșugurilor artistice în regiunea transfrontalieră Prut

Potrivit planificării activităților în cadrul proiectului Phare „ART – Afaceri prin Renașterea Tradițiilor”, proiect derulat cu finanțarea Uniunii Europene prin Programul de Vecinătate România – Republica Moldova 2004 – 2006, echipa de proiect a desfășurat în perioada 1 februarie – 30 iunie 2007 o serie de acțiuni menite să contribuie la o cât mai bună evaluare a situației existente în domeniul meșteșugurilor tradiționale, în special a celor artistice, în regiunea transfrontalieră Prut. Facem precizarea că am urmărit cu preponderență meșteșugurile artistice pentru că meșteșugurile utilitare (dogăria, tâmplăria, rotăria, pietrăritul, uneori și olăritul ș.a.) și-au pierdut în ultimele decenii rolul foarte important pe care îl aveau pe vremuri în universul comunităților tradiționale, astfel încât atunci când folosim sintagma „meșteșuguri tradiționale” facem trimitere mai ales la meșteșuguri artistice precum *ceramica* (chiar și cea utilitară având nebanuite valențe artistice), aici fiind inclusă și ceramica de factură neolitică, o mare diversitate de subdomenii de la *prelucrarea artistică a lemnului* (linguri decorative, băte, mici obiecte de uz gospodăresc: casete pentru bijuterii, sărărițe, căușe, linguri, funduri pentru măcăliță ș.a., obiecte de ritual: troițe în mărime naturală, o varietate de troițe miniaturale, cruci de mână, pristornice ș.a., mic mobilier: mese, scaune și scăunele, lăzi de zestre, cufere ș.a.), *textile* și *port popular* (scoarțe, scorțare, lăicere, păretare, țoale, ștergare, prosoape, năfrămuțe, trăistuțe, acoperitori de cap, cămăși, catrințe, brâie ș.a.), *icoane* în stil bizantin, dar și sculptate sau în miniatură, *împletituri* din nuiele, papură, paie, pănuși de porumb și sfoară, *prelucrarea pieilor*, *încondeierea ouălor*, *feroneria*, *croșetatul* ș.a. Mai precizăm că regiunea transfrontalieră Prut este formată din județele Botoșani, Iași, Vaslui, Galați, precum și din toate raioanele Republicii Moldova, proiectul nostru având ca zonă de acțiune tot acest spațiu, mai puțin județul Galați.

În perioada mai sus amintită a fost gândit și realizat un chestionar urmărindu-se ca prin completarea acestuia de către meșterii populari să se obțină informații cât mai exacte despre situația lor. Acest chestionar a fost aplicat pe 76 de meșteri populari, 50 din județele Botoșani, Iași și Vaslui, iar 26 din raioanele Republicii Moldova. În urma analizei acestor chestionare au fost selectați cei 20 de membri fondatori ai rețelei ART, rețea ce-și propune să identifice și să promoveze meșteșugurile din această regiune, încercând să dezvolte mai mult și mai bine sistemul antreprenorial, în sensul transformării activității meșterilor în mici afaceri de succes.

Vom încerca în rândurile următoare să analizăm câteva aspecte majore privitoare la meșteșugurile tradiționale din această regiune. Urmare a analizei amănunțite a celor 76 de chestionare, a numeroaselor contacte anterioare, a studierii bibliografiei de specialitate, dar mai cu seamă a vizitelor de documentare întreprinse de echipa de proiect în lunile mai-iunie 2007, situația meșteșugurilor tradiționale în regiunea transfrontalieră Prut poate fi descrisă după cum urmează.

Din punct de vedere *ocupational*, repartiția este următoarea: 18% - învățători, educatori și profesori, 15% - pensionari, 5% - agricultori, 5% - casnici, 5% - elevi, 12% - alte profesii (instalator, mic întreprinzător, bibliotecar, factor poștal, cântăreț bisericesc, secretar, asistent medical ș.a.), iar un procent major, 40%, se declară ... meșteri populari; așadar, ocupația este reprezentată, în viziunea respectivilor, chiar de meșteșugul practicat, deși oficial, în nomenclatorul de ocupații din România, această formulare nu apare. Dintre *meșteșuguri* se detașează olăritul (37%), urmat îndeaproape de prelucrarea lemnului (34%), inclusiv tâmplăria și dogăria, țesutul (11%) și împletitul nuielilor (tot 11%), în vreme ce blănăritul și fierăritul adună 4, respectiv 3%. Cei 60% care au declarat că au o altă ocupație de bază reprezintă următoarele meșteșuguri: industria casnică (țesut, port, broderie) – 25%, împletituri (nuiele, papură, paie, pănuși, sfoară, dar aici se regăsesc și cei care confecționează măști și măștișoare) – 23%, cu precizarea că aproape 10% dintre acești meșteri se ocupă cu împletitul sforii, ouă încondeiate – 12%, icoane (pe sticlă, lemn și piatră) – aproape 10%, măști (inclusiv din lemn) – 10%, prelucrarea lemnului (cuprinzând și butnăritul) – 8%, olăritul – 2%, croșeta – 2% și alte meșteșuguri (prelucrarea pieilor,

feronerie și jucării) – 8%. Însă, pentru a avea o privire mai exactă asupra repartiției meșteșugurilor în regiunea transfrontalieră Prut trebuie neapărat să ne raportăm la totalul celor chestionați. Astfel, *cei mai mulți meșteri populari din această regiune practică meșteșugurile conexe industriei casnice (20%) și diversele genuri ale împletitului (18%), pentru ca același procent, 18%, să fie repartizat atât olăritului utilitar și artistic, cât și prelucrării lemnului. Reiese, așadar, că și această regiune se înscrie în repartiția oarecum general valabilă pe teritoriul întregului spațiu românesc, cele patru mari meșteșuguri care adună cele mai mari procente fiind cele mai răspândite în toate regiunile țării. Procentul rămas de 34% revine următoarelor meșteșuguri: ouă încondeiate – 8%, măști – 7%, icoane – 6%, croșetă – 5% și alte meșteșuguri (deja enumerate mai sus) – 8%.*

Facem precizarea că mulți dintre meșteri au declarat că practică mai multe meșteșuguri; în opinia noastră, această tendință afectează serios dezvoltarea sănătoasă a meșteșugurilor tradiționale. Drept argument prezentăm *in-extenso* opinia avizată a cunoscutului etnolog român Petru Caraman: „Folclorul nostru paremiologic ne indică fără echivoc că țăranul care practică în mod rudimentar atâtea meșteșuguri manifestă o deosebită prețuire pentru meșteșugarul specialist, care știe „una și bună”, iar nu „multe și rele!”. Iată ce recomandă unul din ele meseriașului: „Ține-te numai de una; nu sări din una-ntr-alta!”. Iar alteori, exprimându-se ironic la adresa meșteșugarului care se ține de mai multe meserii – ca vânătorul care „aleargă de-odată după doi iepuri” sau ca nechibzuitul care vrea să ducă „doi pepeni într-o mână” sau ca cel care vrea să stea „în două luntri” – proverbul spune cu duh: „Multe știe, multe croiește / Și nici-una nu isprăvește!” sau „La multe cine gândește, / Nici-una nu isprăvește!”. Alteori, satira proverbului lovește și mai în plin enciclopedismul tehnic, ca atunci când constată că „Celui cu meserii multe, / Casa-i este fără curte!”. Prin urmare, enciclopedismul se răzbună crunt asupra meseriașului care-l practică prin repercusiunile cele mai nefaste asupra bunei lui stări. Și e foarte natural dacă ne gândim că un asemenea meseriaș nu poate adânci pe nici una din multele lui meserii, așa că lucrul ieșit din mâna lui va fi în mod fatal de calitate inferioară, ceea ce va avea drept consecință imediată crearea unei faime rele în jurul său și implicit evitarea

lui de către clienți, care vor merge toți să-și caute alți meșteri mai destoinici. Falimentul economic este deci, mai curând sau mai târziu, inevitabil. Dar atitudinea satirică a poporului împotriva meșteșugarului „bun la toate” culminează în proverbul „Douăsprezece meserii – Treisprezece sărăcii!”, care-și află corespondente și la alte popoare din Europa”.

Revenind la studiul nostru, amintim că în ceea ce privește *vârsta, peste jumătate din meșterii populari ai acestei regiuni (53%) au între 40 și 59 de ani*, cu precizarea că un procent important (17%) este trecut de 55 de ani, 20% au între 60 și 79 de ani (13% între 60 și 69 de ani, iar restul de 7% peste 70 de ani). Constatăm că aproape trei sferturi (73%) dintre meșterii populari de aici au trecut de vârsta de 40 de ani, ceea ce întărește ideea potrivit căreia majoritatea celor care practică meșteșugurile sunt în vârstă. Restul procentului de 27% este repartizat astfel: 17% dintre meșteri au între 30 și 39 de ani, 7% între 20 și 29 de ani, iar un procent infim, 3%, au între 15 și 19 ani, ceea ce întărește afirmația de mai sus privitoare la vârsta înaintată a celor care se ocupă de meșteșugurile tradiționale. Un criteriu apropiat vârstei este reprezentat de *anii de experiență* în domeniul meșteșugului respectiv. *Un sfert dintre meșteri au între un an și 5 ani de experiență, în timp ce un alt sfert (23%) au între 6 și 10 ani*, iar 10% au între 11 și 15 ani de experiență. Așadar, cu mult peste jumătate dintre meșterii acestei zone (58%) s-au apucat de meșteșug după 1990 sau chiar după 2000 (un sfert dintre ei!); evident, acest fapt s-a petrecut în condițiile dezghețului de după căderea comunismului în cele două țări. Interesant este că un procent semnificativ (11%) îl reprezintă și meșterii care au peste 40 de ani de experiență, unul dintre meșterii chestionați afirmând că are nici mai mult, nici mai puțin de 70 de ani de experiență! Restul procentelor sunt distribuite după cum urmează: 8% – între 16 și 20 de ani de experiență, 8% – între 26 și 30 de ani, 7% – între 36 și 40 de ani, 5% – între 21 și 25 de ani, iar 3% între 31 și 35 de ani de experiență. Există meșteri care fac acest lucru de o viață, adică din copilărie (16%), însă mulți dintre ei au descoperit meșteșugul abia după ieșirea la pensie sau după despărțirea de ultimul loc de muncă.

La criteriul *învățării, deprinderii meșteșugului* constatăm că cei mai mulți meșteri consideră *familia ca principala sursă a învățării (41%)*. Apoi, un procent semnificativ, 23%, susțin că au deprins meșteșugul de unii singuri; aici trebuie precizat că adesea se începe învățarea în familie, pentru ca mai apoi să se continue perfecționarea de unul singur. 14% indică școala ca izvor al învățării, pe când 9% susțin că un rol foarte important în acest sens l-au avut prietenii pricepuți într-un meșteșug sau altul. 13% au „furat” meșteșugul de la meșteri consacrați, de la maiștri din fabrici sau din ateliere specializate, iar foarte puțini și-au însușit meșteșugul urmând cursuri speciale în cadrul unor fundații sau la Fondul de Arte Plastice.

În privința *scopului* pentru care este practicat meșteșugul se constată că *peste jumătate dintre meșterii populari din regiunea transfrontalieră Prut (53%) fac acest lucru din pasiune și plăcere*, în timp ce alți 30% fac asta pentru că nu au încotro, meșteșugul respectiv fiindu-le ocupația de bază; 17% recunosc că practică un meșteșug pentru a mai aduna venituri suplimentare. Remarcăm că în cele trei județe ale României pasiunea se împletește mai bine cu venitul suplimentar, în timp ce în Republica Moldova pasiunea este inoculată ocupației de bază, care este în acest caz meșteșugul.

Meșterii din această zonă practică meșteșugurile în următoarele *forme: persoană fizică autorizată (patentă în Republica Moldova) – 24%* (cu precizarea că cei mai mulți meșteri autorizați în acest fel, aproape 20%, sunt peste Prut!), *asociație familială – 10%*, *societate comercială – 9%*. Potrivit legislației actuale numai acești meșteri populari își desfășoară activitatea legal, ei reprezentând *nici jumătate din totalul meșterilor din regiune, adică 43%*. *Restul de 57% sunt așadar în afara legii*, marea miză a ajutorului pe care Uniunea Europeană ar trebui să-l dea acestei zone fiind tocmai aducerea acestui număr mare de meșteri în legalitate sau măcar în proximitatea legii. Ce au răspuns, totuși, cei 57% la întrebarea aceasta? Aproape 28% susțin că practică meșteșugul individual sau independent (?!), ca liber profesioniști, în gospodărie sau ca persoane fizice ... neautorizate; 8% spun că se rezumă la practicarea lui în școli, asociații și fundații, 6% doar în târguri; 4% de ... plăcere, iar un procent destul de mare (11%) nici măcar nu au găsit răspuns, fapt semnificativ

pentru harababura care există în relația dintre aceste categorii socio-profesionale și statele român și moldovenesc (deși în Republica Moldova situația s-a reglementat sensibil după apariția Legii Meșteșugurilor).

Privitor la *respectarea tradiției locale*, tradiție reflectată în special în materiile prime folosite, în tehnicile utilizate, în câmpul cromatic și în cel decorativ, răspunsurile primite nu ne dau posibilitatea evidențierii adevăratei măsuri la care este sau nu respectată tradiția locală. Deși 62% dintre cei chestionați declară cu seninătate că respectă „în mare măsură” această tradiție, avem serioase motive să ne îndoim că acest procent este unul real. Motivul esențial al îndoielii noastre rezidă în faptul că mulți meșteri actuali nu mai cunosc ce a fost cândva tradiția locului respectiv; afirmația lor prea îndrăzneată de la acest punct pleacă de la un fals patriotism local, care însă nu se bazează pe o cunoaștere profundă a particularităților zonei etno-folclorice în care locuiesc. Drept urmare, socotim că înjumătățirea acestui procent este absolut necesară, 30% fiind un procentaj rezonabil în această privință. Mai aproape de adevăr se postează meșterii care declară că se situează „în mică măsură” aproape de tradiția locală (34%); 4% admit fățiș că nu respectă deloc tradiția locală. Rezumând, putem spune că un procent zdrobitor de 70% dintre meșterii zonei respectă „în mică măsură” sau deloc tradiția locală. Din punct de vedere științific, este un mare pas înapoi, însă înțelegem că din punct de vedere comercial meșterii zonei încearcă să se apropie de cerințele pieței de consum, fapt, până la un punct, de înțeles.

Mai mult de o treime (35%) dintre meșterii regiunii transfrontaliere Prut nu au un *atelier* în care să-și desfășoare în bune condiții activitatea meșteșugărească. Remarcăm aici că mai degrabă meșterii din Republica Moldova s-au străduit să-și amenajeze un astfel de atelier, din această treime fără atelier majoritatea absolută (80%) provenind din județele României. Pentru a nu ne face iluzii că restul de 65% dintre meșteri au atelier, trebuie să precizăm că adesea aceștia improvizează într-una din camerele locuinței un soi de atelier, declarând cu candoare că au atelier (uneori, „toată casa” devine atelier, unele meșteșuguri presupunând etape multe și diverse până la obținerea obiectului finit; alteori, atelierelor se află în incinta unor unități

școlare, asociații sau fundații, respectivii meșteri desfășurându-și activitatea aici în calitate de elevi sau membri ai acelor ONG-uri). În aceste condiții, *procentul celor care au realmente un atelier scade dramatic spre 40-50% din totalul meșterilor din regiune*. Acceptând, totuși, procentul care a reieșit din sondaj (65%), iată cum socot meșterii că le este *dotat atelierul: foarte bine – doar 11%, potrivit – 36%* (marea majoritate!) și slab – 18%. Așadar, peste jumătate din cei care au ateliere, mai mult sau mai puțin improvizate, declară că acesta este slab sau potrivit dotat, ceea ce reclamă evident o politică de îmbunătățire a dotării cu instrumente de lucru adecvate a acestor meșteri populari. Asta pentru că „După unelte se cunoaște meșterul”, pentru că nu-i de ajuns să știi o meserie și să fii îndemânatic în practica ei, dar este neapărată nevoie să ai și cu ce lucra la dânsa (după cum bine remarca Petru Caraman).

În privința *formelor de asociere*, expresie a solidarității și atașamentului față de noua breaslă a meșteșugurilor, iată ce relevă realitatea din teren: aproape două treimi (64%) dintre meșterii chestionați sunt membri ai celor două mari asociații care există în regiunea transfrontalieră Prut: Asociația Meșterilor Populari din Moldova, cu sediul la Iași, și Uniunea Meșterilor Populari din Moldova, cu sediul la Chișinău. Însă, nuanțele ne dau bătăi de cap și aici. În timp ce în zona de est a României, dacă raportăm numărul de meșteri asociați la numărul total al meșterilor din România care au răspuns la acest chestionar, reiese că numai 42% dintre ei sunt membri ai unor structuri asociative, în vreme ce procentul similar din Basarabia este net superior, tinzând spre sută la sută: 88%; acest fapt arată, încă o dată, seriozitatea muncii celor care diriguiesc activitatea meșterilor populari de dincolo de Prut, un avantaj evident fiind și acela că aici s-au păstrat din perioada sovietică uniunile de creație, prin acestea statul putând ajuta cât de cât pe respectivii membri. În această privință este clar că meșterii populari din România se pot uita cu jind la omologii lor de peste Prut, urmând ca în timp să învețe și ei mai bine lecția asocierii și solidarității. Totuși, încă o nuanță e bine să fie adăugată la acest tablou: în Basarabia selecția celor care intră în asociațiile de meșteri populari nu este atât de riguroasă ca în România, politica factorilor de decizie de aici fiind mult mai permisivă, cu bunele și relele care decurg de aici. Unii dintre meșterii regiunii sunt membri ai altor asociații sau fundații locale,

zonale sau chiar naționale, precum Asociația Culturală „Tinere Vlăstare” din Pogonești – Vaslui, Fundația „Ștefan Luchian” din Botoșani sau chiar ilustra Academie a Artelor Tradiționale de la Sibiu. Mai menționăm că unii dintre meșterii populari din Republica Moldova sunt și membri ai asociației de la Iași, acest fapt neexcluzând, bineînțeles, calitatea de membru al Uniunii de la Chișinău. În concluzie, putem afirma că mai ales în România gradul de asociere este relativ redus, mulți dintre meșteri preferând, din diverse motive, să nu se înscrie în asociațiile de profil. Totuși, constatăm cu bucurie că în urma înființării în 2003 a asociației de la Iași și în special a activităților inițiate și derulate din 2004 încoace, mulți dintre meșterii regiunii își exprimă dorința de a deveni membri și de a se implica în activitatea asociației. Din păcate, nu întotdeauna putem onora prompt aceste solicitări, existând, după cum aminteam mai sus, o serie de criterii bine determinate pe care respectivii trebuie să le îndeplinească înainte de a fi primiți în asociație, criterii ținând evident de respectarea într-o cât mai mare măsură a arhaicității meșteșugului practicat.

Cu puțin peste un sfert (27%) dintre meșterii chestionați au mai participat la diverse *forme de instruire* în ultimii cinci ani. Cele mai multe astfel de activități au fost inițiate și derulate de Uniunea Meșterilor Populari din Moldova, președintele Ion Bălțeanu propunând adesea teme de discuție extrem de actuale, precum: „Cum să luăm un credit din bancă”, „Cum să inițiem afacerea personală” (mulți dintre meșterii din Basarabia fiind prezenți la acest seminar) sau „Introducere în antreprenoriat”. Alte instruirii specifice au fost realizate de către activa Fundație pentru Meșteșuguri de la București, una la Vaslui, alta la Iași, ambele în septembrie 2006, la cea de la Iași fiind parteneră și Asociația Meșterilor Populari din Moldova. Unii meșteri lemnari au participat la seminarul „Marketingul produselor din lemn” organizat de către Institutul Național al Lemnului (București, 2006), alți meșteri, din Basarabia de astă dată, luând parte la seminarul „Marketingul meșteșugurilor”, derulat în cadrul unui proiect finanțat de Departamentul de Comerț al SUA. Alți meșteri socot tot forme de instruire și participarea la cursurile organizate de către Școlile Populare de Arte și Meserii din Botoșani și Iași sau proiectele locale ale Fundației „Ștefan Luchian” din Botoșani. În concluzie, marea majoritate a celor implicați în acest sondaj (73%) nu au

urmat în ultimii 5 ani vreo formă de instruire specifică, fapt care se constituie într-un argument pentru inițierea unor astfel de activități. Trebuie, totuși, să remarcăm și de data asta un plus pentru meșterii din Basarabia, care se mișcă mult mai repede în direcția economiei de piață.

Din completarea răspunsurilor la întrebarea privitoare la *promovarea produselor meșteșugărești* reiese că meșterii populari confundă promovarea lor cu vânzarea, această confuzie putând fi generată și de modul cum sunt dispuse variantele de răspuns în structura chestionarului. Evident, cei mai mulți dintre meșteri își promovează și vând produsele în mai multe locuri, însă de departe *cel mai atractiv loc în care încă se mai poate face acest lucru este târgul de meșteri (36%)*, apoi urmează expozițiile (adesea cu vânzare) organizate de muzeele etnografice și magazinele aflate în incinta aceluiași muzeu (23%), în vreme ce promovarea și vânzarea prin intermediul expozițiilor personale ocupă locul al treilea (17%); meșterii populari din regiune încep să fie prezenți și pe internet (10%), iar un procent redus (4%) au cataloage de produse și/sau pliante personalizate. Alte forme de promovare și de vânzare utilizate de procentul de 10% rămas sunt magazinele specializate pe produse meșteșugărești din marile orașe, comenzi către persoane fizice și juridice, vânzare la piață sau la tonetă, depunerea în consignații, schimbul plin pe plin (mai ales în sate și în cazul ceramicii și produselor rezultate din împletitul papurii și a nuielilor) ș.a.

Relevante pentru proiectul nostru sunt rezultatele la întrebarea referitoare la măsura în care meșterii populari de aici își doresc să *transforme meșteșugul lor într-o afacere*. Ei bine, 62% dintre repondenți susțin că vor acest lucru într-o mare măsură; însă, analiza din interiorul acestui răspuns ne arată că există iarăși mari deosebiri în această privință între meșterii din România și cei din Republica Moldova; astfel, *49% din meșterii români își doresc transformarea meșteșugului într-o afacere, în timp ce procentul meșterilor de peste Prut este de ... 88%*, fapt ce vine să reconfirme apetitul mai mare pentru economia de piață al meșterilor basarabeni. Există un procent semnificativ de meșteri populari de pe cele două maluri ale Prutului pe care nu-i interesează decât într-o mică măsură transformarea meșteșugului într-o afacere

(27%); și aici procentul meșterilor din România este covârșitor, 82%, iar pe 11% nu-i interesează deloc acest aspect, majoritatea absolută fiind iarăși de dincoace de Prut.

Demararea unei mici afaceri în domeniu este cheia de încercare a destul de puțini meșteri (22%); trebuie remarcat neapărat că și aici meșterii din Basarabia sunt cu un pas înainte, din cei care au răspuns la chestionar aproape 50% având deja demarate afaceri, în România procentul cifrându-se undeva în jurul a 18%. *78% din meșteri, mulți chiar dintre cei care au demarat o afacere, se plâng de birocrația ce le taie adesea elanul, precum și de costurile ridicate pe care le presupune inițierea și susținerea unei afaceri (22%);* însă, cei mai mulți din cei 78% care nu au demarat vreo afacere se raportează la neasumarea riscului ca respectiva afacere să nu fie profitabilă (27%) și la necunoașterea legislației aferente domeniului (24%), destui meșteri neavând încredere în capacitățile lor antreprenoriale (13%).

În tot acest context, nici nu mai este de mirare că *88% dintre repondenți nici măcar nu au auzit despre sursele de finanțare destinate meșteșugurilor decât într-o „mică măsură” (46%) sau chiar nu au deloc habar că există așa ceva (42%),* cei mai mulți dintre aceștia fiind, evident, din județele României, meșterii populari basarabeni fiind mult mai bine informați și în acest sens. Raportat la numărul de repondenți din Basarabia, procentul celor care știu „în mare măsură” de existența surselor de finanțare este de aproape 25%, pe când în județele din estul României acest procent este de ... 4%. Fără comentarii!

În sfârșit, meșterii din regiunea transfrontalieră Prut au așteptări foarte mari de la *integrarea României în UE, aproape 60% considerând că acest fapt va duce (și) la îmbunătățirea situației meșteșugurilor.* 35% cred că integrarea nu va afecta decât într-o „mică măsură” meșteșugurile din România, 5% fiind eurosceptici convinși. Paradoxal, remarcăm și aici un mai mare grad de neîncredere în integrare tot la meșterii români, 32% din totalul acestora exprimându-se în această direcție. Iată un răspuns elocvent: „Vai de noi! Tot la fel. Meșterii populari suntem ai nimănu!” (Gheorghe Țugui – Vorona/Botoșani).

În concluzie, în regiunea transfrontalieră Prut *meșteșugurile sunt practicate cel mai adesea de către bătrânii și săracii satelor, izolat, într-un anonim descurajant,*

în condiții tehnice precare, foarte rar în ateliere amenajate, de cele mai multe ori fără implicarea autorităților locale sau județene/raionale. În acest context, păstrarea și practicarea meșteșugurilor tradiționale reprezintă rezultatul voinței și perseverenței persoanei în cauză, plăcerea de a lucra obiecte vechi, parte a legăturii vii cu strămoșii, fiind pentru mulți dintre meșterii populari din această regiune un adevărat crez de viață.

Anexe

Anexa 1. Chestionarul

Anexa 2
Meșterii populari care
au completat chestionare
(februarie-iunie 2007)

1. Laza Ioan, Iași,
2. Cozmîncă Silvia, Iași
3. Grunzu Ana, Tomești-Iași
4. Puiu Pavel, Comarna-Iași
5. Borș Marian, Moșna-Iași
6. Avasilcăi Daniel, Moșna-Iași
7. Salcie Andrei, Moșna-Iași
8. Tudorachi Mircea, Moșna-Iași
9. Uhrenciuc Valentina, Moșna-Iași
10. Ungureanu Ticu, Duda-Duda Epureni-Vaslui
11. Ursachi Oana-Mihaela, Vaslui
12. Bodron Maria, Vaslui
13. Aprodu Ștefan, Poiana lui Alexa-Pușcași-Vaslui
14. Horgan Dan, ouă încondeiate, Bârlad-Vaslui
15. Andrei Maria, Pogănești-Vaslui
16. Ifrim Dumitru, Schitul Stavnic-Voinești-Iași
17. Luchian Dumitru, Schitul Stavnic-Voinești-Iași
18. Jităreanu Doina, Ciurea-Iași
19. Harja Tatiana, Iași
20. Mihuleac Ionela, Iași
21. Todireanu Lăcrămioara, Avrămeni-Botoșani
22. Zotic Maria, Mihai Viteazul-Ungureni-Botoșani
23. Burlacu Maria, Mihai Viteazul-Ungureni-Botoșani
24. Bezedo Maria, Mihai Viteazul-Ungureni-Botoșani
25. Cojocariu Aurica, Mihai Viteazul-Ungureni-Botoșani
26. Roșu Maria, Mihai Viteazul-Ungureni-Botoșani
27. Apopei Eugenia, Ungureni-Botoșani
28. Apalaghiei Maricel, Hulub-Dângeni-Botoșani
29. Cracană Marina-Evelina, Trușești-Botoșani
30. Maxim Petru, Dorohoi-Botoșani
31. Sauciu Minerva, Bucecea-Botoșani
32. Ursulean Maria, Bucecea-Botoșani
33. Țivlică Elena, Botoșani
34. Adăscăliței Laura, Botoșani
35. Azamfirei Gabriel-Dumitru, Botoșani
36. Corneanu Aglaia, Botoșani
37. Iacinschi Sonia, Botoșani
38. Maxim Mihai, Tudora-Botoșani
39. Andronachi Niculina, Vorona-Botoșani

40. Țugui Gh. Gheorghică, Vorona-Botoșani
41. Matraș Lucica, Vorona-Botoșani
42. Dibu Florea, Flămânzi-Botoșani
43. Ungureanu Mihai, Hârlău-Iași
44. Burlaciuc Doina, Hârlău-Iași
45. Bârză Bogdan, Hârlău-Iași
46. Sauciuc V. Vasile, Pârcovaci-Iași
47. Surugiu Andreea, Buhalnița-Ceplenița-Iași
48. Zaharia Triboi, Ciorești-Nisporeni
49. Adam Vasile, Nisporeni
50. Popa Tatiana, Palanca
51. Scutelnic Lilian, Chișinău
52. Soroca Eleonora, Chișinău
53. Vrânceanu Alexandru, Chișinău
54. Balan Eduard, Chișinău
55. Enachi Vasile, Chișinău
56. Spinei Elena, Anenii Maximovca
57. Scifos Andrei, Durlești
58. Muruzuc Dumitru, Răuțel-Fălești
59. Brighidin Victor, Bădiceni-Soroca
60. Pali Violeta, Vișcăuți-Orhei
61. Pasat Parascovia, Ustia-Glodei
62. Darie Romeo, Glodei
63. Moldovanu Eugenia, Bălți
64. Ciomîrtan Leonid Trofim, Zaim-Căușeni
65. Tocan Ion, Zaim-Căușeni
66. Cangea Natalia, Zolonceni-Criuleni
67. Colin Valentin, Pohoarnea-Șoldănești
68. Aga Aurica, Suruceni-Ialoveni
69. Guțu Valentina, Gordișești Noi
70. Cojocari Ion Petru, Băscăuți-Ștefan Vodă
71. Raisa Tudor, Chetrosu-Drochia
72. Djos Nina, Chișinău
73. Triboi Adrian, Ciorești-Nisporeni
74. Acasandrei Valentina, Iași
75. Zoițanu Maria, Mihai Viteazul-Ungureni-Botoșani
76. Nistor Celica Iuliana, Rogojești-Mihăileni-Botoșani

Anexa 3
Localitățile și meșterii vizitate(ți) în cursul
deplasărilor de informare-documentare
(mai-iunie 2007)

Vizita I. Perioada 4-6 mai (Iași-Vaslui)

4 mai

1. Iași, Laza Ioan, lemn (linguri)
2. Iași, Cozmîncă Silvia, împletituri sfoară
3. Tomești-Iași, Grunzu Ana, împletituri sfoară, măști, jucării din pănuși
4. Comarna-Iași, Puiu Pavel, împletituri papură și nuiete
5. Moșna-Iași, Borș Marian, lemn (troițe în mărime naturală)
6. Moșna-Iași, Avasilcăi Daniel, tâmplărie
7. Moșna-Iași, Salcie Andrei, butnărie, prelucrarea pieilor (opinci)
8. Moșna-Iași, Tudorachi Mircea, împletituri sorg (mături)
9. Moșna-Iași, Uhrenciuc Valentina, ouă pictate

5 mai

10. Duda Epureni-Vaslui, Ungureanu Ticu, lemn (troițe în mărime naturală)
11. Vaslui, Ursachi Oana-Mihaela, împletituri sfoară
12. Vaslui, Bodron Maria, măștișoare
13. Poiana lui Alexa-Pușcași-Vaslui, Aprodu Ștefan, ceramică utilitară
14. Bârlad-Vaslui, Horgan Dan, ouă încondeiate, măști
15. Pogănești-Vaslui, Andrei Maria, țesături

6 mai

16. Schitul Stavnic-Voinești-Iași, Ifrim Dumitru, ceramică utilitară
17. Schitul Stavnic-Voinești-Iași, Luchian Dumitru, ceramică utilitară
18. Ciurea-Iași, Jităreanu Doina, fonerie
19. Iași, Harja Tatiana, împletituri sfoară
20. Iași, Mihuleac Ionela, ceramică artistică

Vizita II. Perioada 12-13 mai (Botoșani-Iași)

12 mai

1. Avrămeni-Botoșani, Todireanu Lăcrămioara, ceramică utilitară
2. Mihai Viteazul-Ungureni-Botoșani, Zotic Maria, țesut
3. Mihai Viteazul-Ungureni-Botoșani, Burlacu Maria, țesut, broderie
4. Mihai Viteazul-Ungureni-Botoșani, Bezede Maria, țesut
5. Mihai Viteazul-Ungureni-Botoșani, Cojocariu Aurica, țesut, ouă încondeiate
6. Mihai Viteazul-Ungureni-Botoșani, Roșu Maria, țesut, ouă încondeiate
7. Ungureni-Botoșani, Apopei Eugenia, țesut

8. Hulub-Dângeni-Botoșani, Apalaghiei Maricel, lemn (linguri, troițe miniaturale)
9. Trușești-Botoșani, Cracană Marina-Evelina, icoane pe piatră
10. Dorohoi-Botoșani, Maxim Petru, ceramică artistică
11. Bucecea-Botoșani, Sauciuc Minerva, icoane pe sticlă și piatră
12. Bucecea-Botoșani, Ursulean Maria, ouă încondeiate

13 mai

13. Botoșani, Țivlică Elena, măștișoare, port popular
14. Botoșani, Adăscăliței Laura, icoane pe lemn
15. Botoșani, Azamfirei Gabriel-Dumitru, icoane pe lemn
16. Botoșani, Corneanu Aglaia, icoane pe lemn
17. Botoșani, Iacinschi Sonia, ceramică artistică
18. Tudora-Botoșani, Maxim Mihai, țesut
19. Vorona-Botoșani, Andronachi Niculina, măști
20. Vorona-Botoșani, Țugui Gh. Gheorghiuță, măști
21. Vorona-Botoșani, Matraș Lucica, măștișoare
22. Flămânzi-Botoșani, Dibu Florea, împletituri nuiete
23. Hârlău-Iași, Ungureanu Mihai, dogărie
24. Hârlău-Iași, Burlaciuc Doina, împletituri sfoară
25. Hârlău-Iași, Bârză Bogdan, măști
26. Pârcovaci-Iași, Sauciuc V. Vasile, ceramică utilitară
27. Buhalnița-Ceplenița-Iași, Surugiu Andreea, ouă încondeiate

Vizita III. Perioada 29-30 iunie (Republica Moldova)

29 iunie

1. Ciorești-Nisporeni, Zaharia Triboi, ceramică utilitară
2. Nisporeni, Adam Vasile, lemn
3. Palanca, Popa Tatiana, țesut, broderie
4. Chișinău, Scutelnic Lilian, ceramică artistică
5. Chișinău, Soroca Eleonora, ceramică artistică

30 iunie

6. Chișinău, Vrânceanu Alexandru, lemn, feronerie
7. Chișinău, Balan Eduard, lemn
8. Chișinău, Enachi Vasile, ceramică artistică
9. Anenii Maximovca, Spinei Elena, țesut
10. Durlești, Sclifos Andrei, ceramică artistică